

مقایسه‌ی نیروی انسانی، مجموعه و فضای کتابخانه‌های دانشکده‌ای دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران در بازه‌ی زمانی ۹۲-۹۳

محمدعلی زمانی*: کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، معاونت پژوهشی، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور
اهواز، اهواز، ایران.

علی حسین قاسمی: عضو هیأت علمی، دانشکده‌ی پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز، اهواز، ایران.

چکیده: پژوهش حاضر با هدف بررسی وضعیت کتابخانه‌های دانشکده‌ای زیر مجموعه دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز از لحاظ نیروی انسانی متخصص و کمک متخصص، فضای مخزن کتاب و نشریات، فضای سالن مطالعه، فضای کار کارمندان، تعداد نشریات و تعداد جلد کتاب و مقایسه‌ی آن‌ها با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران انجام شده است. روش پژوهش، پیمایشی از نوع توصیفی-تحلیلی است. برای گردآوری اطلاعات از پرسش‌نامه استفاده شد. جامعه‌ی آماری این پژوهش کلیه‌ی کتابخانه‌های دانشکده‌ای دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز می‌باشند. نتایج پژوهش نشان داد که از لحاظ نیروی انسانی متخصص و کمک متخصص کتابخانه‌ی دانشکده‌ی پزشکی با کمبود ۴ نیرو (یک نیروی متخصص و سه نیروی کمک‌متخصص) بیش از دیگر کتابخانه‌ها دچار کمبود است و کتابخانه‌ی دانشکده‌ی توانبخشی بهتر از دیگر کتابخانه‌ها و در سطح مطلوب می‌باشند. از لحاظ تعداد جلد کتاب، کتابخانه‌ی دانشکده‌ی پزشکی با کمبود ۲۱۶۵۰۲ جلد بیش از سایر کتابخانه‌ها در سطح نامطلوب می‌باشد. از لحاظ تعداد عنوان نشریه، کتابخانه‌ی دانشکده‌ی پیراپزشکی با کمبود ۱۵۰ عنوان بیش از دیگر کتابخانه‌ها دچار کمبود است. از لحاظ فضای کار کارمندان کتابخانه‌ی دانشکده‌ی پزشکی با کمبود ۲۳۵ متر بیش از دیگر کتابخانه‌ها دچار کمبود می‌باشد. از لحاظ فضای مخزن کتاب و نشریات کتابخانه‌ی دانشکده‌ی پیراپزشکی با کمبود ۳۸ متر بیش از دیگر کتابخانه‌ها دچار کمبود می‌باشد و از لحاظ فضای سالن مطالعه، کتابخانه‌ی دانشکده‌ی پزشکی با کمبود ۸۳۶ متر بیش از دیگر کتابخانه‌ها دچار کمبود می‌باشد. اکثر کتابخانه‌های مورد مطالعه دچار ضعف و کاستی می‌باشند و جهت رفع این کمبودها باید تصمیمات جدی اتخاذ نمود.

واژگان کلیدی: کتابخانه‌های دانشکده‌ای، استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور
اهواز.

***نویسنده‌ی مسؤو:** کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، معاونت پژوهشی، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور
اهواز، اهواز، ایران.

(Email: m20z80@yahoo.com)

مقدمه

ضعف کتابخانه‌ها با توجه به نتایج این پژوهش، به افزایش بهره‌وری در این کتابخانه‌ها یاری رساند. برای سنجش تخصص کتابداران در کتاب استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران معیارهایی تعیین شده است مثلاً کتابدارانی که دارای دانشنامه‌ی کارشناسی‌ارشد و بالاتر علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی هستند، متخصصان کتابداری و اطلاع‌رسانی و کارشناسان و کاردندان رشته‌ی کتابداری و اطلاع‌رسانی، کمک متخصص نامیده می‌شوند و برای کتابداران با مدرک دیپلم به ازای هر ۱۰ سال سابقه‌ی کار یک درجه اضافه شده است. مثلاً کتابداری که با مدرک دیپلم ۲۰ سال سابقه‌ی کار در کتابخانه دارد، معادل کمک‌متخصص کارشناس در نظر گرفته شده است و برای کتابداران با مدرک فوق‌دیپلم به بالا به ازای هر ۱۵ سال سابقه‌ی کار در کتابخانه یک درجه اضافه شده است. از جمله موانعی که در این تحقیق وجود داشت، می‌توان به عدم اطمینان کتابداران از بیان وضعیت شغلی موجود خود اشاره کرد.

روش‌ها

در این پژوهش وضعیت کتابخانه‌های دانشکده‌ای دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز (کتابخانه‌ی دانشکده‌ی پرستاری آبادان، کتابخانه‌ی علوم پزشکی بستان، کتابخانه‌ی دانشکده‌ی علوم پزشکی بهمهان، کتابخانه‌ی دانشکده‌ی بهداشت، کتابخانه‌ی دانشکده‌ی پرستاری و مامایی اهواز، کتابخانه‌ی دانشکده‌ی پزشکی، کتابخانه‌ی دانشکده‌ی پیراپزشکی اهواز، کتابخانه‌ی دانشکده‌ی توانبخشی، کتابخانه‌ی دانشکده‌ی داروسازی، کتابخانه‌ی دانشکده‌ی دندانپزشکی و کتابخانه‌ی دانشکده‌ی علوم پزشکی شوشتر) از لحاظ نیروی انسانی متخصص و کمک‌متخصص، فضای مخزن کتاب و نشریات، فضای سالن مطالعه، فضای کار کارمندان، تعداد نشریات و تعداد جلد کتاب مورد سؤال است که با استفاده از روش پیمایشی، ۱۱ کتابخانه را مورد بررسی قرار می‌دهد و آنگاه آن‌ها را با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران مورد مقایسه قرار می‌دهد. با توجه به اینکه معیار سنجش هر کدام از گزینه‌های فوق بر اساس تعداد دانشجوی، تعداد رشته‌های تحصیلی می‌باشد، برای سنجش و ارزیابی کتابخانه‌های بیمارستانی، به علت نداشتن دانشجوی ثابت همانند کتابخانه‌های دانشکده‌ای، نمی‌توان بر اساس استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران انجام داد. بنابراین در این پژوهش سعی شده است که نقاط ضعف و کمبود کتابخانه‌های دانشکده‌ای مشخص شود تا در جهت ارتقای خدمات بهتر کاربرد داشته باشد.

تاریخچه‌ی کتابخانه‌های دانشگاهی به مفهوم امروزی و با قوانین مدون، در اروپا به حدود سال ۱۸۵۵ و در آمریکا به سال ۱۸۵۰ می‌رسد. در ایران با این که اولین مؤسسه‌ی آموزش عالی را امیرکبیر با نام دارالفنون تأسیس کرد، ولی باید اذعان داشت که اولین دانشگاه به مفهوم امروزی آن، در سال ۱۳۱۳ با عنوان دانشگاه تهران تأسیس شد. با تأسیس این دانشگاه و شکل‌گیری دانشکده‌های مختلف آن، پایه‌های کتابخانه‌های دانشکده‌ای و دانشگاهی نیز پی‌ریزی شد (مزینانی، ۱۳۸۰). کتابخانه‌های دانشگاهی هم که بخش جدایی‌ناپذیر نظام آموزشی عالی محسوب می‌شوند، به عنوان مراکز گردآوری و انتقال اطلاعات علمی و فنی و کانون پاسخ‌گویی به نیاز محققان، ناگزیر به سرمایه‌گذاری در اشاعه‌ی خدمات، تهیه‌ی منابع روزآمد و جذب نیروی انسانی کارآمد هستند (حقیقی، ۱۳۷۲). در کشور ما برای کتابخانه‌های دانشگاهی استانداردهایی تعریف شده است که این استانداردها در کتاب "استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران" تألیف خانم تعاونی ذکر شده است که در این پژوهش به عنوان معیار مورد استفاده قرار خواهد گرفت. در این زمینه مطالعات زیادی انجام شده است از جمله: مطالعه‌ی ابراهیمی با عنوان مقایسه‌ی وضعیت نیروی انسانی، مجموعه، فضا و بودجه‌ی کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی تبریز با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران نشان داد که کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی تبریز از نظر نیروی انسانی ۸۹ درصد (در سطح مطلوب)، از نظر مجموعه ۹ درصد (در سطح پایین)، از نظر فضای کتابخانه ۶۹ درصد (در سطح مطلوب) و از نظر بودجه، ۸۱ درصد (در سطح مطلوب) استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی ایران را رعایت کرده‌اند (ابراهیمی، ۱۳۸۹). هدف از انجام این پژوهش، تعیین و تشریح وضع موجود کتابخانه‌های دانشکده‌ای دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز از نظر نیروی انسانی متخصص و کمک متخصص، فضای مخزن کتاب و نشریات، فضای سالن مطالعه، فضای کار کارمندان، تعداد نشریات و کتاب و مقایسه‌ی وضع موجود با وضع مطلوب است. شناسایی و معرفی مسایل در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز و مقایسه با استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی ایران، نشان می‌دهد تا چه اندازه با یک کتابخانه‌ی استاندارد فاصله دارند. آگاهی از میزان اختلاف می‌تواند در برنامه‌ریزی‌های آینده‌ی کتابخانه‌ها بسیار سودمند باشد. هم‌چنین با مشخص نمودن نقاط قوت و

کتابخانه کار نمی‌کند) استفاده شده است. ۳ نیروی دیگر در کتابخانه کار می‌کنند که پست کتابداری ندارند. این کتابخانه طبق استاندارد باید ۱۰ نیرو (۳ نفر متخصص و ۷ نفر کمک‌متخصص) داشته باشد. و در حال حاضر از نظر نیروی متخصص ۶۶ درصد، نیروی کمک‌متخصص ۵۷ درصد و جمع متخصص و کمک‌متخصص ۶۰ درصد استاندارد را داراست. این کتابخانه ۴ نیرو کم دارد (یک نیروی متخصص و سه نیروی کمک‌متخصص). کتابخانه‌ی پیراپزشکی دارای ۳ پست سازمانی کتابدار است (۳۹، ۴۰ و ۴۱) پست شماره‌ی ۳۹ مسؤول کتابخانه بلاتصدی، پست ۴۰ بلاتصدی و پست ۴۱ که در کتابخانه کار نمی‌کند. در حال حاضر ۴ نیرو در کتابخانه کار می‌کنند که پست کتابداری ندارند. این کتابخانه طبق استاندارد باید ۷ نیرو (۲ نفر متخصص و ۵ نفر کمک‌متخصص) داشته باشد. و در حال حاضر از نظر نیروی متخصص ۵۰ درصد، نیروی کمک‌متخصص ۶۰ درصد و جمع متخصص و کمک‌متخصص ۵۷ درصد استاندارد را داراست. این کتابخانه ۳ نیرو کم دارد (یک نیروی متخصص و دو نیروی کمک‌متخصص). کتابخانه‌ی توانبخشی دارای ۲ پست سازمانی کتابدار است (۲۲ و ۲۳) پست شماره‌ی ۲۲ مسؤول کتابخانه استفاده شده و پست ۲۳ که بلاتصدی است. ۳ نفر دیگر در کتابخانه کار می‌کنند که پست کتابداری ندارند. این کتابخانه طبق استاندارد باید ۴ نیرو (۱ نفر متخصص و ۳ نفر کمک‌متخصص) داشته باشد و در حال حاضر از نظر نیروی متخصص ۱۰۰ درصد، نیروی کمک‌متخصص ۱۰۰ درصد و جمع متخصص و کمک‌متخصص ۱۰۰ درصد استاندارد را داراست. این کتابخانه کمبود نیرو ندارد. کتابخانه‌ی پرستاری و مامایی اهواز دارای ۵ پست سازمانی کتابدار است (۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۱/۱ و ۴۱/۲) پست ۳۹ مسؤول کتابخانه، پست ۴۰ و ۴۱/۱ پست ۴۱ استفاده شده که این ۳ پست (۳۹، ۴۰ و ۴۱) در کتابخانه کار نمی‌کنند. پست ۴۱/۱ و پست ۴۲/۲ استفاده شده است. دو نفر دیگر در کتابخانه کار می‌کنند که پست کتابداری ندارند. این کتابخانه طبق استاندارد باید ۶ نیرو (۲ نفر متخصص و ۴ نفر کمک‌متخصص) داشته باشد. و در حال حاضر از نظر نیروی متخصص ۵۰ درصد، نیروی کمک‌متخصص ۷۵ درصد و جمع متخصص و کمک‌متخصص ۶۶ درصد استاندارد را داراست. این کتابخانه ۲ نیرو کم دارد (یک نیروی متخصص و یک نیروی کمک‌متخصص). کتابخانه‌ی بهداشت دارای ۲ پست سازمانی کتابدار است (۲ و ۳) پست ۲ مسؤول کتابخانه استفاده شده و پست ۳ که در کتابخانه کار نمی‌کند. ۳ نفر

پس از گردآوری پرسش‌نامه‌ها و ورود داده‌ها به جداول اکسل از طریق فرمول‌نویسی طبق استانداردها و رسم جداول و نمودار، اطلاعات مورد نیاز به دست آمد.

نتایج

وضعیت موجود هر یک از کتابخانه‌ها از نظر نیروی انسانی متخصص و کمک‌متخصص بر اساس استاندارد با توجه به تعداد دانشجو و تعداد استاد تمام وقت، تعداد جلد کتاب یا سایر منابع کتابخانه‌ای موجود و تعداد جلد افزایش سالیانه یا کسری از آن طبق فرمول ذیل محاسبه می‌شود. نیروی انسانی متخصص و کمک مورد نیاز = به ازای هر ۲۵۰ نفر دانشجو و استاد تمام وقت یا کسری از آن یک نفر متخصص و کمک متخصص + به ازای هر ۲۵۰۰۰ جلد کتاب یا سایر منابع کتابخانه‌ای موجود یا کسری از آن یک نفر متخصص و کمک‌متخصص + به ازای هر ۲۵۰۰ جلد افزایش سالیانه مجموعه یا کسری از آن یک نفر متخصص و کمک‌متخصص. طبق استاندارد میانگین نسبت متخصصان کتابداری به مجموع کتابداران کمک‌متخصص ۳۳ درصد است. یافته‌ها نشان داد، کتابخانه‌ی دندان‌پزشکی دارای دو پست سازمانی کتابدار است (۴ و ۵) پست شماره‌ی ۴ بلاتصدی و پست شماره‌ی ۵ نیرویی استفاده شده که در کتابخانه کار نمی‌کند و دو نیروی موجود کتابخانه یکی کارشناس کتابداری کتابخانه‌ی مرکزی (متخصص) و دیگری نیروی طرحی (کمک متخصص) می‌باشد. این کتابخانه طبق استاندارد باید ۴ نیرو (۱ نفر متخصص و ۳ نفر کمک‌متخصص) داشته باشد. و در حال حاضر از نظر نیروی متخصص ۱۰۰ درصد، نیروی کمک متخصص ۳۳ درصد و جمع متخصص و کمک‌متخصص ۵۰ درصد استاندارد را داراست. این کتابخانه به دو نیروی کمک‌متخصص نیاز دارد. کتابخانه‌ی داروسازی دارای ۴ پست سازمانی کتابدار است (۳۲، ۳۳، ۳۴ و ۳۵) که همه در کتابخانه کار می‌کنند. پست شماره‌ی ۳۲ مسؤول کتابخانه، پست ۳۳، پست ۳۴ و پست ۳۵ استفاده شده است. این کتابخانه طبق استاندارد باید ۴ نیرو (۱ نفر متخصص و ۳ نفر کمک‌متخصص) داشته باشد. و در حال حاضر از نظر نیروی متخصص ۲۰۰ درصد، نیروی کمک‌متخصص ۶۶ درصد و جمع متخصص و کمک‌متخصص ۱۰۰ درصد استاندارد را داراست. این کتابخانه دارای یک نیروی متخصص مازاد است و یک نیروی کمک‌متخصص کم دارد. کتابخانه‌ی پزشکی دارای ۵ پست سازمانی کتابدار است (۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵ و ۱۶) پست شماره‌ی ۱۵ بلاتصدی، پست شماره‌ی ۱۲ مسؤول کتابخانه، پست شماره‌ی ۱۴، ۱۶ و ۱۳ (نیرویی که در

$V =$ مجموعه پایه

$$D2000M+3000U+335E+12F+100+$$

$V =$ تعداد جلد کتاب مورد نیاز $=F$ = تعداد اعضای هیأت علمی تمام وقت $=E$ = تعداد کل دانشجویان تمام وقت $=U$ = تعداد رشته‌های کارشناسی $=M$ = تعداد رشته‌های کارشناسی ارشد $=D$ = تعداد رشته‌ها در سطح دکترا، با توجه به این که تهیه‌ی مجموعه‌ی پایه برای کتابخانه‌های علوم پزشکی (۴۰۰۰۰ مدرک) ممکن نیست. این رقم از فرمول حذف شده است. جدول شماره ۱ اختلاف تعداد جلد کتاب موجود با مورد نیاز هر یک از دانشکده‌ها را نشان می‌دهد. مثلاً کتابخانه بهداشت با اختلاف (۶۳۳۶۷) نشان می‌دهد که نیاز به ۶۳۳۶۷ جلد کتاب دارد.

جدول شماره ۱: اختلاف تعداد جلد کتاب موجود با مورد نیاز

هر یک از دانشکده‌ها

نام کتابخانه	تعداد جلد کتاب یا معادل موجود	تعداد کتاب مورد نیاز	اختلاف کتاب موجود با مورد نیاز
آبادان	۷۰۶۰	۳۴۰۰	۳۶۶۰
بستان	۶۰۰	۱۷۰۸	-۱۱۰۸
بهبهان	۱۷۰۰	۴۱۶۴	-۲۴۵۴
بهداشت	۷۷۱۶	۷۱۰۸۳	-۶۳۳۶۷
پرستاری اهواز	۱۲۹۹۱	۳۸۸۷۳	-۲۵۸۸۲
پزشکی	۶۰۵۰	۲۲۲۵۵۲	-۲۱۶۵۰۲
پیراپزشکی	۱۵۳۶۶	۷۱۶۱۴	-۵۶۲۴۸
توانبخشی	۸۶۵۶	۳۵۱۵۲	-۲۶۴۹۶
داروسازی	۷۷۳۲	۸۹۶۴۸	-۸۱۹۱۶
دندانپزشکی	۵۲۸۸	۱۹۰۳۲۴	-۱۸۵۰۳۶
شوشتر	۱۳۳۳	۱۷۰۰	-۳۶۷

وضعیت کتابخانه‌های دانشکده‌های علوم پزشکی از نظر تعداد عنوان نشریه بر اساس استاندارد با توجه به تعداد دانشجوی کاردانی کارشناسی، تعداد دانشجوی کارشناسی‌ارشد به بالا و تعداد استاد تمام وقت طبق فرمول ذیل محاسبه می‌شود. تعداد عنوان نشریه = به ازای هر ۶ نفر دانشجوی کاردانی و کارشناسی حداقل یک عنوان + به ازای هر ۲ نفر دانشجوی کارشناسی‌ارشد و بالاتر حداقل یک عنوان + به ازای هر ۲ نفر عضو هیأت علمی تمام وقت حداقل یک عنوان. جدول شماره ۲ اختلاف تعداد نشریات موجود با مورد نیاز هر یک از دانشکده‌ها را نشان می‌دهد. مثلاً کتابخانه بهداشت با اختلاف (۱۳۶-) نشان می‌دهد که نیاز به ۱۳۶ عنوان نشریه فعال دارد.

دیگر در کتابخانه کار می‌کنند که پست کتابداری ندارند. این کتابخانه طبق استاندارد باید ۶ نیرو (۲ نفر متخصص و ۴ نفر کمک‌متخصص) داشته باشد. و در حال حاضر از نظر نیروی متخصص ۰ درصد، نیروی کمک‌متخصص ۶۶ درصد و جمع متخصص و کمک‌متخصص ۶۶ درصد است. این کتابخانه دو نیروی متخصص کم دارد. کتابخانه دانشکده‌ی علوم پزشکی بهبهان دارای ۲ نفر نیرو می‌باشد. این کتابخانه طبق استاندارد باید ۴ نیرو (۱ نفر متخصص و ۳ نفر کمک‌متخصص) داشته باشد و در حال حاضر از نظر نیروی متخصص ۰ درصد، نیروی کمک‌متخصص ۶۶ درصد و جمع متخصص و کمک‌متخصص ۵۰ درصد استاندارد را داراست. و این کتابخانه ۲ نیرو کم دارد (یک نیروی متخصص و یک نیروی کمک‌متخصص).

کتابخانه‌ی دانشکده‌ی علوم پزشکی شوشتر دارای ۱ نفر نیرو می‌باشد. این کتابخانه طبق استاندارد باید ۳ نیرو (۱ نفر متخصص و ۲ نفر کمک‌متخصص) داشته باشد و در حال حاضر از نظر نیروی متخصص ۰ درصد، نیروی کمک‌متخصص ۵۰ درصد و جمع متخصص و کمک‌متخصص ۳۳ درصد استاندارد را داراست. و این کتابخانه ۲ نیرو کم دارد (یک نیروی متخصص و یک نیروی کمک‌متخصص).

کتابخانه‌ی دانشکده‌ی علوم پزشکی آبادان دارای ۴ نفر نیرو می‌باشد. این کتابخانه طبق استاندارد باید ۲ نیرو (۱ نفر متخصص و ۱ نفر کمک‌متخصص) داشته باشد و در حال حاضر از نظر نیروی متخصص ۲۰۰ درصد، نیروی کمک‌متخصص ۱۰۰ درصد و جمع متخصص و کمک‌متخصص ۱۳۳ درصد استاندارد را داراست و این کتابخانه دارای یک نیروی متخصص مازاد است.

کتابخانه‌ی دانشکده‌ی علوم پزشکی بستان دارای ۲ نفر نیرو می‌باشد. این کتابخانه طبق استاندارد باید ۳ نیرو (۱ نفر متخصص و ۲ نفر کمک‌متخصص) داشته باشد و در حال حاضر از نظر نیروی متخصص ۱۰۰ درصد، نیروی کمک‌متخصص ۵۰ درصد و جمع متخصص و کمک‌متخصص ۶۶ درصد استاندارد را داراست. این کتابخانه یک نیروی کمک‌متخصص کم دارد. وضعیت موجود کتابخانه‌های دانشکده‌های علوم پزشکی از نظر تعداد جلد کتاب بر اساس استاندارد با توجه به تعداد دانشجویان، تعداد استاد تمام وقت و تعداد رشته‌های تحصیلی در هر کدام از مقاطع تحصیلی دکتری، ارشد، کارشناسی و کاردانی طبق فرمول ذیل محاسبه می‌شود.

جدول شماره ۲: اختلاف تعداد نشریات موجود با مورد نیاز هر

یک از دانشکده‌ها

نام کتابخانه	تعداد نشریات موجود	تعداد کل عناوین نشریات مورد نیاز	اختلاف نشریات موجود با مورد نیاز
آبادان	۰	۳۸,۳۳	-۳۸,۳۳
بستان	۰	۱۷,۵	-۱۷,۵
بهبهان	۲۰	۵۵,۱۶۶	-۳۵,۱۶۶
بهداشت	۴۸	۱۸۴,۳۳	-۱۳۶,۳۳
پرستاری اهواز	۶۸	۱۷۱,۵	-۱۰۳,۵
پزشکی	۱۴۰	۹۹۸	-۸۵۸
پیراپزشکی	۷۶	۲۲۶,۵	-۱۵۰,۵
توانبخشی	۱۴۷	۱۱۰,۱۶۶	۳۶,۸۳۳
داروسازی	۱۱۷	۲۱۱	-۹۴
دندانپزشکی	۸۲	۱۹۵,۵	-۱۱۳,۵
شوشتر	۲۱	۲۱,۸۳۳	-۰,۸۳۳

کتاب و نشریات فضا کم دارند. وضعیت کتابخانه‌های دانشکده‌ای علوم پزشکی از نظر فضای سالن مطالعه بر اساس استاندارد با توجه به تعداد دانشجوی محاسبه می‌شود. طبق استاندارد فضای مطالعه باید گنجایش پذیرفتن ۲۰ درصد از تعداد کل دانشجویان در آن واحد را داشته باشد و به ازای هر نفر ۲/۵ متر مربع. اختلاف سالن مطالعه موجود و مورد نیاز در بیشتر کتابخانه‌های مورد مطالعه وجود دارد کتابخانه‌ی دانشکده‌ی آبادان ۳۹ متر، بهبهان ۴۲ متر، بهداشت ۲۰۷ متر، پرستاری اهواز ۹۵ متر، پزشکی ۸۶۳ متر و پیراپزشکی ۵۰۰ متر، توانبخشی ۱۲۱ متر، داروسازی ۱۱ متر، دندانپزشکی ۱۵۵ متر و شوشتر ۲۳ متر برای سالن مطالعه فضا کم دارد.

بحث

نتایج پژوهش نشان داد که از لحاظ نیروی انسانی متخصص کتابخانه‌های دانشکده‌های پرستاری آبادان، علوم پزشکی بستان، توانبخشی، داروسازی و دندانپزشکی بالاتر از استاندارد و در سطح مطلوب و کتابخانه‌های دانشکده‌های بهبهان، بهداشت، پرستاری اهواز و پزشکی و پیراپزشکی و شوشتر پایین‌تر از استاندارد و در سطح نامطلوب می‌باشند. از لحاظ نیروی کمک‌متخصص کتابخانه‌ی دانشکده‌ی پرستاری آبادان، کتابخانه‌ی بهداشت و کتابخانه‌ی توانبخشی در سطح مطلوب می‌باشند. از لحاظ تعداد جلد کتاب کتابخانه‌ی دانشکده‌ی پرستاری آبادان در سطح مطلوب می‌باشند. از لحاظ تعداد عنوان نشریه‌ی کتابخانه‌ی توانبخشی در سطح مطلوب می‌باشند. از لحاظ فضای کار کارمندان کتابخانه‌ی پرستاری و مامایی اهواز و کتابخانه‌ی داروسازی در سطح مطلوب می‌باشند. از لحاظ فضای مخزن کتاب و نشریات به غیر از پیراپزشکی و دندانپزشکی بقیه در سطح مطلوب می‌باشند. از لحاظ فضای سالن مطالعه کتابخانه‌ی دانشکده‌ی علوم پزشکی بستان در سطح مطلوب می‌باشند. اما بسیاری از کتابخانه‌های مورد مطالعه در یک یا چند استاندارد از استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی دچار کمبودها هستند و در این زمینه نتایج تحقیق عطایی نشان داد که کمبود نیروی انسانی متخصص در اکثر کتابخانه‌های دانشگاهی شهر تهران وجود دارد و جذب نکردن نیروی متخصص، مانع جدی دانشگاه‌ها برای رسیدن به اهداف آموزشی و پرورشی آنهاست (عطایی، ۱۳۸۱) و نتایج پژوهش حیدری نشان داد که کتابخانه‌های واحدهای دانشگاهی منطقه چهار دانشگاه آزاد اسلامی با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران از لحاظ کمی (نیروی انسانی، مجموعه، ساختمان،

وضعیت کتابخانه‌های دانشکده‌ای علوم پزشکی از نظر فضای کار کارمندان بر اساس استاندارد با توجه به تعداد کل کارمندان محاسبه می‌شود. طبق استاندارد میانگین نسبت مجموع کتابداران متخصص و کمک‌متخصص به کل کارمندان ۶۰ درصد است و متوسط فضا به ازای هر کارمند ۱۰ متر مربع است. اختلاف فضای موجود کار کارمندان با مورد نیاز در بیشتر کتابخانه‌ها مشهود است. در کتابخانه‌ی دانشکده‌های آبادان ۲۵ متر، بستان ۱۷ متر، بهبهان ۵۵ متر، بهداشت ۳۶ متر، پرستاری و مامایی اهواز ۱۰۳ متر، پزشکی ۲۳۵ متر، پیراپزشکی ۷۶ متر، توانبخشی ۴۷ متر، دندانپزشکی ۵۰ متر و شوشتر ۳۶ متر کمبود فضا دارند. وضعیت کتابخانه‌های دانشکده‌ای علوم پزشکی از نظر فضای مخزن کتاب و نشریات بر اساس استاندارد با توجه به تعداد جلد کتاب و معادل موجود (متر مربع) و فضای مخزن مورد نیاز نشریات (تعداد عنوان نشریه‌ی فعال) طبق فرمول ذیل محاسبه می‌شود. طبق استاندارد برای هر ۱۲۰ جلد کتاب یک متر مربع فضا و برای هر ۲۰ نشریه‌ی ادواری جاری یک متر مربع فضا پیش‌بینی می‌شود. فضای مخزن کتاب و نشریات در بیشتر کتابخانه‌های مورد مطالعه مطلوب است. در کتابخانه‌ی پزشکی ۱۵۸ متر، آبادان ۲۴ متر، بستان ۴۵ متر، بهبهان ۲۹ متر، بهداشت ۷۶ متر، پرستاری اهواز ۸۸ متر، توانبخشی ۲۱ متر و داروسازی ۱۲۹ متر بیش از استاندارد برای مخزن کتاب و نشریات فضا وجود دارد و کتابخانه‌ی شوشتر از لحاظ فضای مخزن کتاب و نشریات با استاندارد برابر است. اما کتابخانه‌ی دندانپزشکی ۱۳ متر و پیراپزشکی ۳۸ متر برای مخزن

References

Ataee, E 2002, Assessment of human resources, academic libraries in Tehran, according to a draft of the standard library, *Quarterly message library*, Vol. 12, No. 3, Pp. 59-64.

Ebrahimi, K, Habibi, S, Tasbihi, GH 2010, Comparison of human resources, collections, space and budget Tabriz University of Medical Sciences Libraries with standards of academic libraries, *Health information management*, Vol. 7, No. 2, Pp. 187-198.

Haghighi, M 1993, Assessment of human resources, academic libraries in Tehran, *Quarterly message library*, Vol. 3, No. 2, Pp. 6-21.

Heidari, H 2004, Check the status of the five regional libraries and comparison with the standards of academic libraries in Iran, *Master thesis of Islamic Azad University*.

Mezinani, A 2007, Library and librarianship, Tehran: Samt.

Taavoni, Sh 2001, *Standards of academic libraries*, Tehran: Iran's National Library.

تجهیزات و بودجه) اختلاف چشم‌گیری وجود دارد (حیدری، ۱۳۸۳) همچنین مطالعه‌ی ابراهیمی با عنوان مقایسه‌ی وضعیت نیروی انسانی، مجموعه، فضا و بودجه‌ی کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی تبریز با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران نشان داد که کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی تبریز در مقایسه با استانداردها از نظر منابع در سطح پایین و از جهت نیروی انسانی، فضا و بودجه در وضعیت خوبی قرار دارد (ابراهیمی، ۱۳۸۹). این تحقیقات نشان داد که اکثر کتابخانه‌های دانشگاهی از لحاظ استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران دچار ضعف و کاستی می‌باشند و سیاست‌گذاران در سطوح بالای تصمیم‌گیری جهت رفع این کمبودها باید تصمیمات جدی اتخاذ نمایند.

پیشنهادها

۱. توصیه می‌شود برای غنی ساختن مجموعه‌ی کتابخانه‌ها بودجه بیشتری اختصاص داده شود.
۲. کمبود نیروی انسانی متخصص در بعضی کتابخانه‌ها دیده می‌شود که لازم است از سوی واحدهای دانشگاهی سیاستی اتخاذ شود تا نیروی انسانی متخصص و کارشناسان کتابداری جهت فعالیت در کتابخانه‌ها استخدام شوند.
۳. نشست‌های تخصصی کتابداران جهت رفع کمبودها و معضلات کتابخانه‌ها برگزار شود.

Comparison Between Libraries' Staff, Collection and Space of Colleges' Libraries at Ahvaz University of Medical Sciences and Iranian Academic Libraries' Standards in 92-93

Mohammad Ali Zamani^{1,*}

Ali Hosein Ghasemi²

¹M.A. in Library and Information Science, Research Department, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran.

² Faculty Member, Library and Information Science, School of Paramedical Sciences, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran.

Abstract: The present analytical-descriptive study aimed to investigate the status of the academic libraries of the Faculties in Ahvaz Jundishapur University of medical sciences including the different Faculties' libraries such as school of Nursing of Abadan, Shushtar, Bostan, Behbahan, Ahvaz Nursing and Midwifery, Rehabilitation sciences, Pharmacy, and Dentistry in terms of expert and assistant, space for books and publications, study space, working space for employees, number of publications books. Hence, a standard questionnaire was used to collect information provided for comparison with the standard of Iranian academic libraries. According to research results in terms of human resources including expert and expert assistant, the library of Medicine Faculty showed a staff shortage of 4 human resources more than other libraries. In comparison, the library of Rehabilitation sciences faculty would rather well than other libraries and was desirable. In addition, in terms of number of book volume, there was a deep deficiency in the Library of Medicine faculty with shortage of 216,502 volumes; and in terms of the staff working space, there was also the shortage of 235 meters more by comparison with other libraries. However, the deficiency of the number of journal title was observed at Paramedical School' library with a shortage of 150 titles more than other libraries; Although it demonstrated lack of storage space for library books and journals in comparison with other libraries with shortage about 38 meters, Medical School' library with a relative lack of 836 meters was more than other libraries in deficit in terms of reading room space. .. All the data led to conclude that most surveyed libraries indicated weaknesses and deficiencies; therefore, the harsh conditions should be taken into serious consideration and the remedial decisions, too..

Keywords: Academic Libraries, Academic Libraries Standards, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences.

***Corresponding author:** M.A. in Library and Information Science, Research Department, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran.

Email: m20z80@yahoo.com